

Kohtuasi C-333/19

Eelotsusetaotluse kokkuvõte vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artikli 98 lõikele 1

Saabumise kuupäev:

24. aprill 2019

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Cour d'appel de Bruxelles (Brüsseli apellatsioonikohus, Belgia)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

12. märts 2019

Kaebajad:

DA

FC

S. C. European Food S.A.

S. C. Starmill S.R.L.

S. C. Multipack S.R.L.

Vastustajad:

Romanian Air Traffic Services Administration (Romatsa)

Rumeenia

Euroopa Komisjon

Euroopa Lennuliikluse Ohutuse Organisatsioon (Eurocontrol)

I. Vaidluse ese ja taust

- 1 11. detsembril 2013 tegi ICSID konventsiooni (vt allpool) kohaselt asutatud vahekohus otsuse, millega kohustati Rumeeniat maksma DA-le ja FC-le ning äriühingutele European Food S.A., Starmill S.R.L. ja Multipack S.R.L.

kahjuhüvitist, mis koosnes põhiosast kogusummas 376 433 229 Rumeenia leud (RON) (umbes 178 000 000 eurot) ja sellele lisanduvatest intressidest.

- 2 Kuna nimetatud otsuse peale Rahvusvahelise Investeeringuvaidluste Lahendamise Keskuse (ICSID) ajutisele komiteele esitatud tühistamiskaebus jäeti 26. veebruaril 2016 rahuldamata, ei ole kõnealust otsust enam võimalik vaidlustada.
- 3 Euroopa Komisjon astus vahekohtus menetlusse kui *amicus curiae* ning võttis 26. mail 2014 nõukogu määruse (EÜ) nr 659/1999, millega kehtestatakse üksikasjalikud eeskirjad Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 108 kohaldamiseks, artikli 11 lõike 1 kohaselt vastu otsuse K(2014) 3192, millega kohustati Rumeeniat peatama seni, kuni komisjon on teinud lõpliku otsuse asjasse puutuva riigiabi siseturuga kokkusobivuse kohta, mis tahes tegevus, mis võib kaasa tuua vahekohtuotsuse rakendamise või täitmise vahekohtuotsuse seni välja maksmata osa ulatuses, sest see kujutaks endast ebaseadusliku riigiabi maksmist.
- 4 30. märtsi 2015. aasta otsusega (EL) 2015/1470 Rumeenia antud riigiabi SA.38517 (2014/C) (ex 2014/NN) kohta – Vahekohtu 11. detsembri 2013. aasta otsus (ELT 2015, L 232, lk 43) otsustas komisjon, et 11. detsembri 2013. aasta vahekohtuotsusega määratud hüvitise maksmine majandusüksusele, kuhu kuuluvad DA, FC ning äriühingud European Food, Starmill ja Multipack, kujutab endast riigiabi aluslepingu artikli 107 lõike 1 tähenduses ja on kokkusobimatu siseturuga. Nimetatud otsusega keelatakse sisuliselt Rumeenial maksta ükskõik milliseid summasid 11. detsembri 2013. aasta vahekohtuotsuse kohaselt.
- 5 Komisjoni otsuse peale on esitatud tühistamishagid, mille menetlemine on Euroopa Liidu Üldkohtus pooleli (vt eelkõige kohtuasjad T-624/15 (ELT 2016, C 16, lk 45), T-694/15 (ELT 2016, C 38, lk 69) ja T-704/15 (ELT 2016, C 68, lk 30)).
- 6 19. augustil 2015 lasi DA Rumeeniale kätte toimetada vahekohtuotsuse, millel oli Brüsseli apellatsioonikohtu (cour d'appel de Bruxelles) kantselei lisatud täitmismärke vastavalt ICSID konventsioonile.
- 7 9. septembril 2015 lasi DA arestida Belgias Eurocontrol'i valduses oleva vara summade ulatuses, mis Eurocontrol pidi sel hetkel või tulevikus maksuma Rumeeniale või Romatsale (Rumeenia lennuliiklusteeninduse ettevõtte), et saavutada 85 066 428,42 euro suuruse summa tasumine.
- 8 23. ja 24. septembril 2015 vaidlustasid Romatsa ja Rumeenia Brüsseli prantsuskeelses esimese astme kohtus (tribunal de première instance francophone de Bruxelles) täitmiseks arestimise otsuse. Komisjon astus vabatahtlikult Romatsa ja Rumeenia nõuete toetuseks menetlusse määruse (EÜ) nr 659/1999 artikli 23a kohaselt.
- 9 25. jaanuari 2016. aasta otsusega andis esimese astme kohus sisuliselt korralduse tühistada Eurocontrol'i valduses oleva vara täitmiseks arestimine, mis oli suunatud Rumeenia vastu.

- 10 DA, FC ja võlausaldajaks olevad äriühingud esitasid selle kohtuotsuse peale apellatsioonkaebuse 29. veebruaril 2016.

II. Asjaomased õigusnormid

Liidu õigus

- 11 ELTL artikkel 288 on sõnastatud järgmiselt:

„Liidu pädevuse teostamisel võtavad institutsioonid vastu määruseid, direktiive, otsuseid, soovitusi ja arvamusi.

[...]

Otsus on tervikuna siduv. Kui otsuses täpsustatakse selle adressaadid, on see siduv vaid nimetatud adressaatidele.“

Riikide ja teiste riikide kodanike vaheliste investeerimisvaidluste lahendamise konventsioon (sõlmitud Washingtonis Maailmapanga egiidi all 18. märtsil 1965 ning Belgias heaks kiidetud 17. juuli 1970. aasta seadusega)

- 12 Artiklis 1 on sätestatud:

„Käesolevaga asutatakse Rahvusvaheline Investeeringuvaidluste Lahendamise Keskus“ (edaspidi „ICSID“).

- 13 Artiklis 54 on sätestatud:

„1) Osalisriikide jaoks on selle konventsiooni kohaselt väljastatud kohtuotsus kohustuslik. Nad peavad oma territooriumil täitma selle otsusega neile pandud rahalisi kohustusi, nagu oleks see lõplik kohtuotsus selles riigis. Föderaalse ülesehitusega osalisriik võib sellist kohtuotsust jõustada oma föderaalkohtutes või nende kaudu ja võib kehtestada, et need kohtud käsitleksid sellist kohtuotsust samuti nagu föderatsiooni kuuluva riigi kohtute lõplikku otsust.

2) Pool, kes taotleb kohtuotsuse tunnustamist või jõustamist mingi osalisriigi territooriumil, peab saatma kompetentsele kohtule või muule asutusele, mille see riik on nimetatud otstarbeks määranud, kohtuotsuse koopiat, mille on kinnitanud peasekretär. Iga osalisriik teatab peasekretärile sellise pädeva kohtu või muu asutuse määramisest ja kõigist muutustest selle määramise juures.

3) Kohtuotsuse jõustamine peab toimuma kooskõlas selle riigi seadustega, kelle territooriumil jõustamist taotletakse.“

III. Poolte argumendid

- 14 DA, FC ja võlausaldajaks olevad äriühingud paluvad apellatsioonikohtul sisuliselt taaskehtestada täitmiseks arestimise otsus, et tagada kogusumma, mille suuruseks on nüüdseks määratud 281 718 067,10 eurot.
- 15 DA väidab eelkõige, et komisjoni 10. märtsi 2015. aasta otsusega (EL) 2015/1470 ei ole iseenesest keelatud vahekohtuotsuse sundtäitmine Belgias.
- 16 DA väidab, et selleks, et eeliseid saaks käsitada riigiabina, peavad need ühelt poolt olema võimaldatud otseselt või kaudselt riigi ressurssidest ning teiselt poolt peab neid saama riigiga seostada (16. mai 2002. aasta kohtuotsus Prantsusmaa vs. komisjon, C-482/99, EU:C:2002:294, punkt 24). Nimetatud kohtuotsuses on selgelt sedastatud, et üksnes riigi ressursside ülekandmisest ei piisa riigiabina käsitamiseks. Riigile omistatavuse kriteerium on täiekaaluline kriteerium.
- 17 DA viitab ka 27. märtsi 1980. aasta kohtuotsusele *Denkavit italiana* (61/79, EU:C:1980:100, punkt 31), mille kohaselt on riigiabi eeskirjad suunatud „liikmesriikide otsustele, millega ettevõtjatele või teistele isikutele antakse riigi enda majanduslikke ja sotsiaalseid eesmärke silmas pidades ühepoolsete ja autonoomsete otsustega ressursse või eeliseid, mille eesmärk on aidata kaasa nimetatud majanduslike või sotsiaalsete eesmärkide saavutamisele“ (apellatsioonkaebuse esitaja esiletõst).
- 18 DA meenutab ka, et Euroopa Kohus on oma praktikas rõhutanud lisaks riigi vahendite ülekandmise vajadusele või riigi üldisele kontrollile ettevõtja üle ka riigi konkreetset seotust vaidlusaluste meetmete võtmisega: „Lisaks tuleb uurida, kas ametiasutused olid ühel või teisel viisil seotud nende meetmete vastuvõtmisega“ (16. mai 2002. aasta kohtuotsus Prantsusmaa vs. komisjon, C-482/99, EU:C:2002:294114, punkt 52).
- 19 Kuid käesoleval juhul ei saa sundtäitmist Belgias omistada Rumeeniale.
- 20 Komisjoni otsuse sõnastusest nähtub selgelt, et vahekohtuotsuse täitmine kujutab endast riigiabi vaid juhul, kui see on omistatav Rumeeniale, st juhul kui Rumeenia täidab vahekohtuotsust vabatahtlikult. DA arvates on lihtsalt ebatõepärane väita, et nii komisjoni otsuse resolutsiooni kui ka põhjendused on kohaldatavad ka sundtäitmise suhtes, mida ei ole määranud Rumeenia kohtud. Kui Rumeenia on kohustatud ja sunnitud vahekohtuotsust täitma, ei ole see tegevus talle omistatav ning seega ei riku ta komisjoni otsust.
- 21 Rumeenia omalt poolt palub apellatsioonikohtul sisuliselt tunnistada apellatsioonkaebused vastuvõetamatuks ja põhjendamatuks ning teise võimalusena peatada menetlus, kuni Euroopa Kohus teeb otsuse komisjoni 30. märtsi 2015. aasta otsuse peale esitatud hagide kohta.
- 22 Komisjon palub tunnistada apellatsioonkaebused põhjendamatuks.

IV. Apellatsioonikohtu hinnang

- 23 Kõigepealt lükkab apellatsioonikohus tagasi vastuvõetamatuse väited ning ka Rumeenia väite tema kohtuliku puutumatuses kohta. Kuna Rumeenia nõustus vahekohtumenetlusega ning esitas kolmanda isiku hagi arestimise vastu, nõustus ta ka andma asja täitemenetluse küsimusi lahendavasse Belgia kohtusse ja Brüsseli apellatsioonikohtusse (cour d'appel de Bruxelles), loobudes seega kohtulikust puutumatusest.
- 24 Seejärel märgib apellatsioonikohus, et vahekohtuotsus on lõplik ning selle peale edasi kaevata ei saa. See on iseenesest seaduslik täitekorraldus. Arestimine toimus täitmismärkega vahekohtuotsuse alusel, mida ICSID konventsiooni artikli 54 alusel peavad tunnustama ja täitma kõik osalisriigid, kelle hulka kuulub ka Belgia Kuningriik.
- 25 Apellatsioonikohus märgib siiski, et komisjoni 10. märtsi 2015. aasta otsus (EL) 2015/1470 on oluline takistus vahekohtuotsuse täitmisele Rumeenia poolt. Kõnealune kohus meenutab, et n-ö ametivõimu suvaotsus on tööpoolest pooltest olenematu põhjus, mis võib õigustada seda, et üldjuhul korralik ja mõistlik võlgnik ei maksa võlausaldajale, kelle valduses on täitedokument.
- 26 Kõnealuse otsusega keelab komisjon Rumeenial maksta asjaomase vahekohtuotsuse kohaselt määratud summasid, kuna nende maksmine kujutab endast riigiabi, mis on kokkusobimatu siseturuga.
- 27 ELTL artikli 288 alusel on otsused siduvad kõikidele liikmesriikidele. Kuid kõnealust otsust ei olnud veel tehtud ajal, mil vahekohus tegi oma otsuse, mis on täitekorraldus. Lisaks on komisjoni 30. märtsi 2015. aasta otsuse (EL) 2015/1470 peale esitatud tühistamishagid Euroopa Liidu Kohtusse.
- 28 Praegu eksisteerib tegelik oht, et tekib vastuolu täitemenetluse küsimusi lahendava kohtu ja täitemenetluse osas apellatsiooni astmes otsust tegeva kohtu ning Euroopa Liidu Kohtu otsuse vahel komisjoni otsuse suhtes, millele on tuginetud kui ametivõimu suvaotsusele vaidluses, mis käsitleb ICSID vahekohtuotsuse sundtäitmist.
- 29 Küsimus, kas vahekohtuotsuse täitmine Rumeenia poolt on vabatahtlik ja riigiabi, on tõsiseltvõetavalt kahtluse alla seatud.

V. Eelotsuse küsimused

- 30 Seetõttu tuleb menetlus õiguskindluse järgimise ning vastuoluliste otsuste tegemise ohu vältimise huvides peatada, kuni Euroopa Kohus teeb otsuse komisjoni 30. märtsi 2015. aasta otsuse peale esitatud tühistamishagide kohta ning Euroopa Liidu Kohus vastab järgmistele eelotsuse küsimustele:

1. Kas Euroopa Komisjoni 30. märtsi 2015. aasta otsust (EL) 2015/1470 riigiabi SA.38517 (2014/C) (ex 2014/NN) kohta tuleb mõista nii, et see käsitleb Rumeenialt nõutavaid makseid ka juhul, kui maksed nõutakse kõnealuselt riigilt sisse ICSID 11. detsembri 2013. aasta vahekohtuotsuse sundtäitmise menetlusega, mis on algatatud teise liikmesriigi, mitte Rumeenia kohtutes?

2. Kas liidu õigusest iseenesest ja automaatselt tuleneb nõue, et teise liikmesriigi (mitte Rumeenia) kohus, kellele on esitatud hagi ICSID vahekohtuotsuse, mis on asjaomase liikmesriigi menetlusnormide kohaselt lõplikult jõustunud, sundtäitmise menetluse peale, peab tühistama kõnealuse vahekohtuotsuse üksnes seetõttu, et Euroopa Komisjoni sellise otsuse kohaselt, mis ei ole veel lõplikult jõustunud ja mis on tehtud vahekohtuotsusest hiljem, on vahekohtuotsuse sundtäitmine vastuolus Euroopa riigiabi eeskirjadega?

3. Kas liidu õigus ning eelkõige lojaalse koostöö põhimõte või kohtuotsuse seadusjõu põhimõte lubavad, et liikmesriigi (mitte Rumeenia) kohus ei täida oma rahvusvahelisi kohustusi, mis tulenevad ICSID konventsioonist, juhul kui Euroopa Komisjon on teinud vahekohtuotsusest hiljem otsuse, milles leitakse, et vahekohtuotsuse sundtäitmine oleks vastuolus Euroopa riigiabi eeskirjadega, ning seda vaatamata asjaolule, et Euroopa Komisjon osales vahekohtumenetluses (kaasa arvatud vahekohtuotsuse peale esitatud tühistamishagi) ning esitas oma väited Euroopa riigiabi eeskirjade kohta?